

28.2.2003

2025/4/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Henrik Åström

AJOKORTIN HAKEMISESSA KÄYTETTÄVÄN LÄÄKÄRINTODISTUSLOMAKKEEN SISÄLTÖ

1

KIRJOITUS

A on osoittanut 16.8.2001 eduskunnan oikeus asiamiehelle kantelukirjoituksen, jossa hän arvostelee ajokortin hakemisessa käytettävän lääkärintodistuslomakkeen 8-kohtaa. Lääkärintodistuslomakkeen sanotun kohdan mukaan hakija antaa suostumuksensa lomakkeella olevien terveystietojensa luovuttamiseen poliisille ajokorttiasian sa käsittelemistä varten. A tiedustelee, millä oikeudella poliisi voisi päästä hänen terveystietoihinsa ja vaatii, että lääkärintodistuslomakkeesta poistetaan suostumuskohta.

A kertoo myös, että hänen käydessään lääkärintarkastuksessa ajokorttia varten, lääkäri oli sanonut, että nimismies peruuttaisi hänen ajokorttinsa, jos hän ei antaisi suostumustaan terveystietojen luovuttamiseen poliisille.

A pyytää oikeusasiamiestä selvittämään asiaa.

2

SELVITYS

Terveystietojen oikeusturvakeskus antoi pyynnöstäni 14.11.2001 lausunnon asiassa ja toimitti 19.11.2001 selvityksen. Siihen sisältyi jäljennös tietosuojavaltuutetun sosiaali- ja terveysministeriölle 30.5.1996 antamasta lausunnosta ns. ajokorttilääkärintodistuslomakkeen muuttamisesta sekä tietosuojavaltuutetun 22.6.1993 tekemästä aloitteesta ajokorttia varten annettavan lääkärintodistuksen lomakepohjan muuttamiseksi.

A antoi vastineensa lausunnosta ja selvityksestä 27.11.2001.

Tietosuojavaltuutettu antoi asiassa vielä 28.12.2001 lausunnon.

Jäljennös tietosuojavaltuutetun lausunnosta oheistetaan tähän päätökseen.

3

RATKAISU

3.1

Selvitys

Selvityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveydenhuollon oikeusturvakeskus ovat yhdessä valmistelleet lääkärinlausuntolomakkeen ja sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut lääkärintodistus lomakkeiden kaavat määräyksellään 1996:18.

Tietosuojavaltuutettu toteaa lausunnossaan kiinnittäneensä aikanaan huomiota rekisteröidyltä pyydettävään suostumukseen. Hänen mukaansa "Ajatuksena ilmeisesti on, että todistuksen kirjoittava lääkäri voi suostumuksen perusteella toimittaa kirjoittamansa lääkärintodistuksen suoraan poliisille. Aidosta suostumuksesta voidaan yleensä katsoa olevan kysymys vain silloin, jos suostumus tietojen antamiseen pyydetään erillisenä eikä sitoen sitä lomakkeella annettavien tietojen oikeellisuutta koskevaan vakuutukseen. Hakijalle tulisi aina olla mahdollisuus toimittaa itse lääkärintodistus ajokorttiasiansa käsittelyä varten, jolloin erillistä suostumusta ei tarvita". Tietosuojavaltuutettu katsoi lausunnossaan, että ellei lääkärintodistuksen toimittamiselle suoraan poliisille ole esitettävissä painavia perusteita, suostumus tulisi pyytää sanotulla tavalla erikseen.

Tietosuojavaltuutettu toteaa lausunnossaan 28.12.2001 oikeusasiamiehelle mm seuraavan. "Nykyisessä muodossakaan suostumuksen sanamuoto ei mielestäni oikeuta luovuttamaan muita kuin kyseiselle lomakkeella olevia terveystietoja, ei siis muita tietoja. On kuitenkin ilmeistä, että suostumuslauseke voidaan ymmärtää toisin kun mitä tarkoituksena on ollut ja että tarkoituksen osalta voi syntyä epäselvyyttä". Tietosuojavaltuutettu pitää sen vuoksi parempana vaihtoehtona, että suostumus muotoiltaisiin siten kuin hän lausunnossaan 30.5.1996 s osiaali- ja terveysministeriölle ehdotti eli "Annan suostumukseni siihen, että tämä lääkärintodistus voidaan toimittaa suoraan ajokortin myöntävälle poliisille ajokorttiasian käsittelyä varten".

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen kantelukirjoituksesta antaman lausunnon mukaan lääkärin ilmoitusoikeus tai -velvollisuus tapauksissa, joissa terveydeltään liikenneturvallisuutta vaarantavasti heikentynyt potilas kieltää lääkäriä luovuttamasta terveystietoja poliisille, esimerkiksi ajokorttilääkärintarkastuksen yhteydessä, tulisi selvittää niiden ministeriöiden yhteistyönä, joiden toimialaan ja toimivaltaan ko. asia kuuluu. Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsityksen mukaan asiassa tarvittaisiin säädösmuutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 25.7.2002 julkaissut työryhmämuistion (Ajoterveys - ja tiedonkulku- työryhmän muistio, työryhmämuistioita 2002:11), jossa mm. arvioidaan lääkärin ilmoitusoikeutta sekä lääkärintodistusten esittämisvelvollisuuden vähentämisen edellyttämiä säädösmuutoksia. Ministeriöstä saatujen tietojen mukaan työryhmän muistion perusteella on valmisteltavana hallituksen esitys tieliikennelain muuttamisesta. Ehdotus sisältää mm. säännöksen, joka käsittelee lääkärin ajokorttivanomaisille annettavia, ajo-oikeuden haltijan terveydentilaa koskevia ilmoituksia.

3.2

Arviointia

Henkilötietolain (523/1999) 5 §: n mukaan rekisterinpitäjän tulee käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaen huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojan turvaavia

perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta (*huolellisuusvelvoite*). Henkilötietolain 9 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kanalta tarpeellisia (*tarpeellisuusvaatimus*).

Yhdyn tietosuojavaltuutetun esittämään käsitykseen siitä, että ajokortin hakemisessa käytettävän lääkärintodistuksen suostumuslausekkeen tarkoituksen osalta saattaa syntyä epäselvyyttä. Lääkärintodistuksen muotoilu ei tältä osin siten näyttäisi olevan parhaalla mahdollisella tavalla myöskään sopusoinnissa henkilötietolaissa säädettyjen vaatimusten kanssa. Lomakkeen suostumuskohtaan muotoilua olisi tämän vuoksi käsitykseni mukaan aiheellista tarkistaa siten, että väärinkäsityksiltä sanotun kohdan tarkoituksesta voidaan välttyä.

Mitä tulee kantelukirjoituksessa esitettyyn väitteeseen lääkärin kanteliijaan kohdistamasta painostuksesta suostumuskohtaan hyväksymiseen, totean, että asiaa ei ole voitu tutkia tarkemmin niiden tietojen perusteella, joita kantelukirjoituksessa on esitetty.

3.3

Toimenpiteet

Koska kysymys lääkäreiden ja ajokorttiviranomaisten välisestä tiedonkulusta on selvitettävänä ja johtamassa esityksiin lainsäädännön uudistamiseksi, asia ei anna minulle aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan käsitykseni asiassa sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tiedoksi. Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen päätöksestäni.